

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2019 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201-611/2019

Kopijuoti

Kategorija: 3.1.7.13. Kiti su bylinėjimosi išlaidomis susiję klausimai
#Bylinėjimosi išlaidos

(7) paminėta tekste << | >> vėliau cituojančios bylos (45)

Infoplex Teisinė analitika ©

2002 ▾ Priartinti | Paaiškinimai

Ryšiai | Proceso dalyviai (1) | Bylos istorija (4)

Cituojantys (48) | Kontekstas (57) | Cituojami (18) | Kartu naudojamoms bylos (38)

Įžanga

Reikalavimas

Nagrinėjimas

Skundas

Motyvacija

Rezoliucija

Rodyti mažiau

Civilinė byla Nr. 3K-3-201-611/2019

Teismo proceso Nr. 2-70-3-08916-2017-6

Procesinio sprendimo kategorija 3.1.7.13

(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2019 m. birželio 3 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Andžej Maciejevski (pranešėjas) ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal pareiškėjo antstolio Andriaus Liaškovo kasacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2018 m. lapkričio 26 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo antstolio Andriaus Liaškovo pareiškimą dėl baudos už antstolio reikalavimų nevykdymą skyrimo, suinteresuoti asmenys V. K. (V. K.), atviroji akcinė bendrovė Minsko traktorių gamykla.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių bylinėjimosi išlaidų atlyginimą bylose pagal antstolio pareiškimus dėl baudų skyrimo Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) VI dalyje nustatytais atvejais, aiškinimo ir taikymo.

2. Pareiškėjas prašė atvirosios akcinės bendrovės Minsko traktorių gamyklos filialo Lietuvoje direktoriui V. K. skirti baudą už antstolio reikalavimų nevykdymą už kiekvieną nevykdymo ar kludymo antstoliui vykdyti vykdomąjį dokumentą dieną.

3. Pareiškėjas nurodė, kad jis vykdo skolos išieškojimą iš skolininkės atvirosios akcinės bendrovės Minsko traktorių gamyklos trečios eilės išieškotojai bendrovei „Suraleb, Inc“ pagal Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. liepos 3 d. vykdomąjį raštą Nr. 27-54-370/2016. Vykdomojoje byloje Nr. 0159/17/01637 skolininkės filialui buvo išsiųstas antstolio 2017 m. liepos 26 d. patvarkymas Nr. S-17-159-35164 pateikti duomenis apie 3 339 797,55 Eur vertės kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą ir duomenis apie turtines teises ir lėšas. Antstolis 2017 m. spalio 13 d. priėmė patvarkymą Nr. S-17-159-47206 dėl dokumentų pateikimo, kuriuo prašė pateikti bendrovės ilgalaikio bei trumpalaikio turto apskaitos žurnalų nuorašus, kasos knygos nuorašą, debitorių sąrašą, ir patvarkymą Nr. S-17-159-47207 dėl informacijos pateikimo, kuriuo prašė informuoti, kaip vykdomas antstolio 2017 m. liepos 26 d. patvarkymas Nr. S-17-159-35164. Minėti patvarkymai nebuvo įvykdyti.

II. Pirmosios, apeliacinės instancijos ir kasacinio teismų procesinių sprendimų esmė
1 iš 1 rezultato

ieškoti dokumente

paieška

4. Šiaulių apylinkės teismas 2017 m. lapkričio 23 d. nutartimi antstolio pareiškimo netenkino.

Nauja!

5. Teismas padarė išvadą, kad antstolio prašomus pateikti turtą, informaciją ir dokumentus gali pateikti tik pagrindinė įmonė, bet ne jos filialas, todėl filialas, pats neturėdamas objektyvios galimybės pateikti antstolio prašomą turtą, informaciją ir dokumentus, tačiau informuodamas pagrindinę įmonę apie antstolio priimtus patvarkymus, tinkamai vykdė antstolio reikalavimus vykdomojoje byloje Nr. 0159/17/01637.

6. Teismas sprendė, kad filialo vadovas nėra subjektas, kuriam taikytina atsakomybė už antstolio reikalavimų nevykdymą CPK 585 straipsnio prasme.

7. Įvertinęs bylos duomenis, teismas padarė išvadą, kad skolininkės filialas Lietuvoje nekludė vykdymo procesui vykdomojoje byloje Nr. 0159/17/01637, todėl nebuvo pagrindo filialo vadovui skirti baudą už antstolio reikalavimų nevykdymą.

8. Šiaulių apygardos teismas, išnagrinėjęs civilinę bylą pagal antstolio atskirąjį skundą, 2018 m. vasario 5 d. nutartimi paliko nepakeistą Šiaulių apylinkės teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutartį.

9. Teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad nagrinėjamu atveju skolininkė yra atvirosi akcinė bendrovė Minsko traktorių gamykla. Byloje, teismo vertinimu, nebuvo jokių duomenų, kad skolininkės filialo vadovas buvo atsakingas už minėto sprendimo vykdymą, todėl teismas sprendė, jog nebuvo pagrindo filialo vadovui skirti baudą už antstolio reikalavimų nevykdymą.

10. Teismas pažymėjo, kad juridinio asmens filialas veikia pagal juridinio asmens patvirtintus nuostatus, kuriuose turi būti nustatyta filialo kompetencija (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 2.54 straipsnio 1 dalis). Nagrinėjamu atveju byloje nebuvo pateikti filialo nuostatai, todėl nebuvo galima spręsti, ar filialas turėjo teisę teikti antstolio prašomą informaciją. Iš vykdomosios bylos duomenų teismas nustatė, kad skolininkės filialo Lietuvoje vadovas 2017 m. spalio 25 d. rašte nurodė, jog filialas informavo skolininkę apie antstolio priimtus patvarkymus.

11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal antstolio kasacinį skundą, 2018 m. spalio 25 d. nutartimi panaikino Šiaulių apygardos teismo 2018 m. vasario 5 d. nutartį ir perdavė bylą apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

12. Kolegija nurodė, kad įsiteisėjusio teismo procesinio sprendimo privalomumo principas įpareigoja bet kurį ir kiekvieną asmenį vykdyti teismo galiojančio sprendimo pagrindu Lietuvos Respublikos teritorijoje pareikštą antstolio reikalavimą (CPK 18 straipsnis, 585 straipsnio 1 dalis, 645 straipsnio 1 dalis), todėl užsienio valstybės juridinio asmens filialo, kuris atsako už užsienio juridinio asmens prievolės, vadovas, valdantis informaciją apie Lietuvos Respublikos teritorijoje užsienio valstybės juridinio asmens (skolininko) turimą turtą, privalo vykdyti teisėtus (nenuginčytus) antstolio reikalavimus, t. y. filialo vadovas privalo pagal antstolio reikalavimą pateikti duomenis apie užsienio valstybės juridinio asmens Lietuvos Respublikos teritorijoje valdomą turtą (CK 1.21, 2.53 straipsniai). Šios pareigos, kolegijos vertinimu, nepaneigia CPK 645 straipsnio 2 dalies nuostata, kad tuo atveju, jei reikalavimas pateikti duomenis apie turimą turtą ir jo buvimo vietą pateikiamas juridiniam asmeniui, už tokio reikalavimo įvykdymą atsakingas juridinio asmens vadovas, nes, pagal CPK 585 straipsnio 3 dalį, jei antstolio reikalavimo nevykdo juridinis asmuo, šio straipsnio 2 dalyje nustatyta baudą teismas gali skirti juridinio asmens vadovui arba kitam už sprendimo nevykdymą atsakingam asmeniui. Taigi už antstolio reikalavimo neįvykdymą yra atsakingas kiekvienas kompetentingas jį įvykdyti asmuo. Užsienio juridinio asmens filiale toks asmuo yra jo vadovas.

13. Remdamasi CPK 585 straipsnio 2, 3 dalimis ir kasacinio teismo formuojama šių teisės normų aiškinimo ir taikymo praktika (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-270/2011), kolegija padarė išvadą, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, nagrinėdami antstolio pareiškimą, turėjo nustatyti, ar skolininkės filialo Lietuvoje vadovas nevykdė antstolio teisėtų reikalavimų, o jeigu nevykdė (atliko neteisėtus veiksmus), tai dėl kokių priežasčių, ir ar buvo jo kaltė bei visi teisiniai pagrindai skirti CPK 585 straipsnio 2 dalyje nustatyta baudą už antstolio reikalavimų nevykdymą. Kolegija sprendė, kad teismai, sprenddami ginčą, reikšmingų aplinkybių neištyrė ir teisiniu pagrindu jų nevertino.

14. Šiaulių apygardos teismas, iš naujo apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, 2018 m. lapkričio 26 d. nutartimi paliko Šiaulių apylinkės teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutartį nepakeistą; priteisė iš antstolio skolininkės atvirosios akcinės bendrovės Minsko traktorių gamyklos filialui Lietuvoje 1575,39 Eur ir valstybei 8,25 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

15. Teismas, remdamasis Lietuvos Respublikos *antstolių įstatymo* 2 straipsnio 1 dalimi, 22 straipsnio 1 dalimi, CK 1.21, 2.53 straipsniais, CPK 18, 585 straipsniais, 634 straipsnio 2 dalimi, nesutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad skolininkės filialo Lietuvoje vadovas neprivalėjo teikti duomenų apie skolininkės Lietuvos Respublikoje turimą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą bei skolininkei priklausančias turtines teises ir lėšas.

16. Remdamasis CPK 3 straipsnio 1 dalimi, 585 straipsnio 2 dalimi, teismas pažymėjo, kad baudų, skiriamų vykdomojo dokumento vykdymo procese, tikslas yra garantuoti kuo efektyvesnį ir greitesnį išieškotojo interesų patenkinimą, t. y. bauda nėra skiriama siekiant vien nubausti asmenį, atvirkščiai, jos tikslas – įpareigoti asmenį įvykdyti reikalavimą.

17. Teismas, įvertinęs bylos duomenis, nustatė, kad 2017 m. birželio 6 d. raštu turto administratoriui L. T. buvo pateikta informacija apie filialo turinius įsipareigojimus ir turtą, o iš 2017 m. lapkričio 20 d. atsakymo matyti, kad kartu su šiuo raštu buvo pateikti visi antstolio reikalauti dokumentai. Antstolio pareiškimas, kuriuo buvo prašoma skolininkės filialo Lietuvoje direktorių už antstolio reikalavimų nevykdymą nubausti pinigine bauda, pateiktas teismui 2017 m. lapkričio 10 d., o skundžiama nutartis priimta 2017 m. lapkričio 23 d. Be to, antstolio 2017 m. liepos 26 d. patvarkymas pateikti duomenis apie turtą Nr. S-17-159-35164 ir 2017 m. spalio 13 d. patvarkymas dėl dokumentų pateikimo Nr. S-17-159-47206 buvo įvykdyti 2017 m. lapkričio 24 d.

18. Atsižvelgdamas į šiuos duomenis, teismas sprendė, kad šiuo atveju baudos skolininkės filialo direktoriui skyrimas neatitinka teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų.

19. Remdamasis CPK 93 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) (toliau – Rekomendacijos) 7, 8.14 punktais, teismas iš antstolio priteisė skolininkės filialui Lietuvoje 1575,39 Eur bylinėjimosi kasaciniame teisme išlaidų atlyginimo.

20. Teismas, remdamasis CPK 79 straipsniu, 88 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 92, 96 straipsniais, taip pat iš antstolio priteisė valstybei kasacinio teismo turėtų 8,25 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, atlyginimo.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai
 I paieška 1 iš 1 rezultato leškoti dokumente

21. Kasaciniu skundu pareiškėjas (antstolis) prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria iš jo skolininkės filialui Lietuvoje ir valstybei priteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – nepriteisti iš antstolio bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

21.1. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimą, nepagrįstai rėmėsi *CPK 93* straipsnio 1 dalimi. Remiantis *CPK 593* straipsnio 2, 5 dalimis, nagrinėjant pareiškimus dėl baudų skyrimo *CPK VI* dalyje nustatytais atvejais, taip pat kitais klausimais, kylančiais iš vykdymo proceso, vykdymo proceso šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos. Byloje suinteresuoto asmens patirtos bylinėjimosi išlaidos, patirtos rengiant atsiliepimą į antstolio kasacinį skundą dėl baudos skyrimo, patenka į *CPK 593* straipsnio 2 dalį, todėl suinteresuotam asmeniui neatlygintinos.

21.2. Antstolio procesinis elgesys byloje buvo tinkamas ir nebuvo pagrindo spręsti, kad jis nesąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ar nesąžiningai atliko procesines pareigas. Teisėti antstolio reikalavimai buvo įvykdyti tik 2017 m. lapkričio 24 d., antstolio kontoroje gavus 2017 m. lapkričio 20 d. raštą dėl informacijos pateikimo su priedais, tik po to, kai antstolis kreipėsi į teismą dėl patraukimo atsakomybėn asmenų, nevykdančių antstolio reikalavimų, ir jau po to, kai Šiaulių apylinkės teismas 2017 m. lapkričio 23 d. nutartimi antstolio pareiškimo netenkino.

21.3. Nagrinėjamu atveju bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimas iš įsiteisėjusį teismo sprendimą vykdančio antstolio, kuriam šią funkciją yra suteikusi valstybė, yra neteisingas ir prieštarauja ne tik *CPK 593* straipsnio 5 daliai, bet ir teisingumo, sąžiningumo, sąžiningumo bei protingumo principams (*CK 1. 5* straipsnis, *Antstolių įstatymo 2* straipsnis, 3 straipsnio 1 dalis).

22. Suinteresuoto asmens atvirosios akcinės bendrovės Minsko traktorių gamyklos filialas Lietuvoje atsiliepimu į antstolio kasacinį skundą prašo palikti apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą, o skundą atmesti; kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą dėl *CPK 593* straipsnio 5 dalies atitikties Lietuvos Respublikos *Konstitucijai*; priteisti iš antstolio bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

22.1. Antstolis, siekdamas išvengti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, netinkamai aiškina *CPK 593* straipsnio 5 dalį, taip pat neatsižvelgia į sistemine *CPK 593* straipsnio prasmę ir esmę. *CPK 593* straipsnio 2, 5, 6 dalyse įtvirtintas reglamentavimas reiškia, kad *CPK 593* straipsnio 5 dalies pagrindu bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos tik *CPK 593* straipsnio 2 dalyje nustatytais atvejais, tačiau tai nėra taikoma, kai sprendimas *CPK 593* straipsnio 6 dalies pagrindu yra apskūstas atskiruju skundu, t. y. kai procesas vyksta apeliacinėje instancijoje.

22.2. Antstolis, nepagrįstai ir neteisėtai inicijavęs teisminę bylą ir taip kuriai nors iš vykdymo šalių sukūręs bylinėjimosi išlaidas, yra atsakingas ir privalo šias išlaidas atlyginti (*CPK 93* straipsnio 1 dalis) (Vilniaus apygardos teismo 2014 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-2495-340/2014).

22.3. *Konstitucijoje* įtvirtintas teisingumo principas, *CPK 2* straipsnyje įtvirtinti civilinio proceso principai reiškia, kad teisingumas, be kita ko, turi būti užtikrintas ir tuo, jog iš asmens, inicijavusio ginčą ir kurio reikalavimai atmesti, asmeniui, kuris dėl to turėjo išlaidų, patirtos išlaidos privalo būti atlygintos (*CPK 93* straipsnio 1 dalis) (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d., 2012 m. rugsėjo 25 d., 2014 m. gegužės 8 d. nutarimai; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-193-969/2018).

22.4. Net ir tuo atveju, jeigu šioje byloje egzistuoja teisinis pagrindas taikyti 593 straipsnio 5 dalį, remiantis *CPK 93* straipsnio 3 dalimi, atsižvelgiant į antstolio procesinį elgesį, yra pagrindas nukrypti nuo nustatytų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo taisyklių. Antstolis viso proceso metu klaidino teismą, neva skolininkė ir jos filialas nevykdo jo patvarkymų. Tik tuomet, kai Lietuvos Aukščiausias Teismas konstatavo, kad skolininkės filialas ir jo vadovas pateikė visą antstolio prašomą informaciją ir dokumentus bei įvykdė patvarkymus, antstolis pakeitė poziciją savo papildomuose paaiškinimuose, kad neva minėta informacija ir dokumentai pateikti ne laiku. Tokie antstolio nesąžiningi, negarbingi veiksmai laikytini piktnaudžiavimu savo įgaliojimais ir siekiu klaidinti teismą.

22.5. Konstitucinis Teismas 2018 m. gruodžio 14 d. nutarime yra išaiškinęs, kad iš *Konstitucijos 109* straipsnio 1 dalyje įtvirtinto konstitucinio teisingumo principo kylanti teismo pareiga priimti teisingą sprendimą suponuoja, *inter alia* (be kita ko), pareigą teisingai išspręsti bylos šalių išlaidų paskirstymo klausimą. Be to, iš *Konstitucijos 109* straipsnio 1 dalies, konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų kylantis *draudimas įstatymų* leidėjui nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų paneigiami teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, *inter alia*, reiškia, kad įstatymų leidėjas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį būtų neleidžiama teismui, atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes, teisingai išspręsti bylos šalių išlaidų paskirstymo klausimo. Dėl šios priežasties, remiantis *Konstitucijos 109* straipsnio 1 dalimi, 110 straipsniu, *CPK 2* straipsniu, 3 straipsnio 3 dalimi, egzistuoja teisinis pagrindas kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl *CPK 593* straipsnio 5 dalies, įtvirtinančios, kad vykdymo proceso dalyvių bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos dėl *CPK 593* straipsnio 2 dalyje nurodytų pareiškimų nagrinėjimo teisme, atitikties *Konstitucijai* ir minėtai konstitucinei jurisprudencijai.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl *CPK 593* straipsnio 5 dalies aiškinimo; dėl kreipimosi į Konstitucinį Teismą

23. *Konstitucijos 110* straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja *Konstitucijai*. Pagal Konstitucinio Teismo jurisprudenciją teismas, vykdydamas teisingumą, turi vadovautis tik *Konstitucijai* neprieštaraujančiais įstatymais ir kitais teisės aktais, negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja *Konstitucijai* (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. kovo 28 d. nutarimai).

24. *CPK 3* straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad tuo atveju, jeigu yra pagrindas manyti, jog įstatymas arba kitas teisės aktas ar jo dalis, kurie turėtų būti taikomi konkrečioje byloje, gali prieštarauti *Konstitucijai* ar įstatymams, teismas sustabdo bylos nagrinėjimą ir, atsižvelgdamas į Konstitucinio Teismo kompetenciją, kreipiasi į jį prašydamas spręsti, ar tas įstatymas arba teisės aktas ar jo dalis atitinka *Konstituciją* ar įstatymus.

25. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad *CPK 3* straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta teismo pareiga, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes ir toje byloje taikytino konkrečios teisės akto turinį, kreiptis į Konstitucinį Teismą, jeigu yra pagrindas manyti, kad įstatymas ar kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas konkrečioje byloje, prieštarauja *Konstitucijai* ar įstatymams. Teismas byloje iškilusį (ar bylos šalies iškelta) klausimą dėl kreipimosi į Konstitucinį Teismą sprendžia savo nuožiūra, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes. Įstatyme nustatytas tik vienas pagrindas, kada teismas privalo kreiptis: kai teismui konkrečioje byloje kyla pagrįstų abejonių dėl taikytino įstatymo ar kito teisės akto konstitucingumo (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. liepos 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-314-378/2017 57 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).

26. Dalyvaujančio byloje asmens prašymas bylą nagrinėjančio teismo nesaisto ir neįpareigoja. Pagal kasacinio teismo jurisprudenciją teismo nesikreipimas ar atsisakymas konkrečiu klausimu kreiptis į Konstitucinį Teismą netgi negali būti tikrinamas instancine tvarka (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-417-421/2018 43 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).

27. *CPK* (2016 m. lapkričio 8 d. įstatymo Nr. XII-2751 (įsigaliojusi nuo 2017 m. liepos 1 d.) redakcija) 593 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad nagrinėjant šio straipsnio 2 dalyje nurodytus pareiškimus (tarp jų dėl baudų skyrimo *CPK VI* dalyje nustatytais atvejais, taip pat kitais klausimais, kylančiais iš vykdymo proceso) vykdymo proceso šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos.

28. Lietuvos Respublikos *civilinio proceso kodekso* pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo Nr. I-1274 9, 41 ir 50 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos *civilinio kodekso* 3.183 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo Nr. I-599 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų aiškinamajame rašte nurodyta, kad, siekiant teisinio aiškumo ir atsižvelgiant į Lietuvos antstolių rūmų siūlymą, siūloma papildyti *CPK 593* straipsnį, reglamentuojantį pareiškimų teismui nagrinėjimą vykdymo proceso metu, ir nustatyti, kad nagrinėjant

šio straipsnio 2 dalyje nustatytus pareiškimus skolininko patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos. *CPK 593* straipsnio 2 dalyje nustatyti klausimai, kylančys iš vykdymo proceso, kuruos nagrinėja teismas. Kai teismas netenkina tam tikrų antstolio prašymų vykdymo procese, nėra pagrįsta, kad skolininko patirtos bylinėjimosi išlaidos tokiose bylose būtų atlyginamos antstolio, kadangi pagal turinį tai yra vykdymo proceso klausimai, kuriuos privaloma spręsti teismo tvarka.

29. Taigi *CPK 593* straipsnio 5 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas nustato specialiąją bylinėjimosi išlaidų atlyginimo taisyklę teismui nagrinėjant *CPK 593* straipsnio 2 dalyje nurodytus pareiškimus. Nurodytais atvejais netaikytina bendroji bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklė, įtvirtinta *CPK 93* straipsnio 1 dalyje, pagal kurią šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą.

30. Teisėjų kolegija pažymi, kad antstolis – tai valstybės įgaliotas asmuo, kuriam valstybė suteikia vykdomųjų dokumentų vykdymo, faktinių aplinkybių konstatavimo, dokumentų perdavimo ir kitas įstatymų nustatytas funkcijas (*Antstolių įstatymo 2* straipsnio 1 dalis). Vykdydamas savo funkcijas antstolis yra nepriklausomas ir savo veikloje vadovaujasi *Konstitucija*, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, šiuo bei kitais įstatymais, kitais teisės aktais, *Antstolių profesinės etikos kodeksu* (*Antstolių įstatymo 3* straipsnio 2 dalis). Taigi, atsižvelgiant į antstolio specifinę padėtį ir jo vykdomas funkcijas, antstolis, kaip viešosios teisės subjektas, privalo veikti tik pagal jam suteiktus įgaliojimus (kompetenciją) (lot. *intra vires*), o bet koks *ultra vires* (viršijant įgaliojimus) veikimas vertintinas kaip antstolio veiklos teisėtumo principo pažeidimas. Tai reiškia, kad įstatymai nesuteikia antstoliui didelės diskrecijos savo nuožiūra spręsti vykdymo procese kylančius atitinkamus klausimus.

31. Dėl *CPK 593* straipsnio 2 dalyje nustatytų pareiškimų antstolis privalo kreiptis į teismą, nes nurodytų klausimų išsprendimas priskirtinas išimtinai teismo, o ne antstolio kompetencijai. Dėl šios priežasties, antstoliui nurodytais klausimais neturint pasirinkimo teisės spręsti kreiptis į teismą ar ne, siekdamas nepagrįstai neapsunkinti antstoliui jam įstatymo pavestų funkcijų vykdymo procese vykdymą, įstatymo leidėjas *CPK 593* straipsnio 5 dalyje ir įtvirtino minėtą specialiąją bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklę.

32. Suinteresuoto asmens filialas Lietuvoje atsiliepime į kasacinį skundą pateikė prašymą, kad kasacinis teismas, nustatęs, jog *CPK 593* straipsnio 5 dalis gali prieštarauti *Konstitucijos 109* straipsnio 1 daliai, inicijuotų kreipimąsi į Konstitucinį Teismą. Prašymas grindžiamas argumentais, kad iš *Konstitucijos 109* straipsnio 1 dalyje garantuojamo konstitucinio teisingumo principo kylanti teismo pareiga priimti teisingą sprendimą suponuoja, *inter alia*, teismo pareigą teisingai išspręsti bylos šalių išlaidų paskirstymo klausimą. Iš *Konstitucijos 109* straipsnio 1 dalies, konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų kylantis draudimas įstatymų leidėjui nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų paneigiami teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, *inter alia*, reiškia, kad įstatymų leidėjas negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį būtų neleidžiama teismui, atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes, teisingai išspręsti bylos šalių išlaidų paskirstymo klausimą.

33. Šiuo aspektu teisėjų kolegija pažymi, kad Konstitucinis Teismas 2018 m. gruodžio 14 d. nutarime (bylos Nr. 16/2017), pasisakydamas dėl *CPK 93* straipsnio 6 dalies konstitucingumo, *inter alia*, išaiškino, kad teisinis reguliavimas, neleidžiantis teismui, atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes (šalių sąžiningumą, šių išlaidų pagrįstumą ir būtinumą, kitas reikšmingas aplinkybes), teisingai išspręsti bylos šalių išlaidų, *inter alia*, prieštarauja iš *Konstitucijos 109* straipsnio 1 dalies, konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų kylančiam draudimui nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų paneigiami teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą; tokiu teisiniu reguliavimu taip pat paneigiamas *Konstitucijos 30* straipsnio 1 dalyje įtvirtintos asmens teisės kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių ar laisvių gynimo suponuojamas teisėtas lūkestis, kad teismas, teisingai ir objektyviai išnagrinėjęs jo bylą, priims motyvuotą ir pagrįstą sprendimą, *inter alia*, dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo, taip sudarant prielaidas nepagrįstai riboti šią asmens konstitucinę teisę.

34. Nors *CPK 593* straipsnio 5 dalis įtvirtina specialiąją bylinėjimosi išlaidų atlyginimo taisyklę, ši teisės norma laikytina bendrąja tais atvejais, kai antstolis į teismą kreipiasi su *CPK 593* straipsnio 2 dalyje nurodytais pareiškimais. Atsižvelgiant į šios nutarties 30, 31 punktuose nurodytas specifines antstolio, kaip valstybės įgalioto asmens, funkcijas, toks teisinis reguliavimas yra pateisinamas. Tačiau kartu pažymėtina, kad, remiantis *CPK 7* straipsnio 2 dalimi, kiekvienas byloje dalyvaujantis asmuo, tarp jų ir antstoli, privalo, be kita ko, sąžiningai naudotis ir nepiktnaudžiauti jiems priklausančiomis procesinėmis teisėmis.

35. Teisėjų kolegija, vadovaudamasi *CPK 3* straipsnio 1 dalyje įtvirtintais teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais, *CPK 7* straipsnio 2 dalimi, sprendžia, kad negali būti toleruojama tokia teisinė situacija, kai vykdymo proceso šalių bylinėjimosi išlaidos nebūtų atlyginamos tuo atveju, jeigu antstolis, kreipdamasis į teismą dėl pareiškimų, nustatytų *CPK 593* straipsnio 2 dalyje, piktnaudžiavo šia teise ir dėl to kiti vykdymo proceso dalyviai nepagrįstai patyrė bylinėjimosi išlaidų.

36. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nei *CPK 593* straipsnis, nei kitos vykdymo procesą reglamentuojančios teisės normos nenustato atvejų, koku būdu turėtų būti sprendžiamas byloje dalyvaujančių asmenų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo (paskirstymo) klausimas tais atvejais, kai antstolis, kreipdamasis į teismą su *CPK 593* straipsnio 2 dalyje nurodytu pareiškimu, piktnaudžiavo šia savo teise.

37. *CPK 93* straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad teismas gali nukrypti nuo šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas.

38. Taigi šioje teisės normoje įtvirtintas teisinis reguliavimas leidžia teismui, įvertinus byloje dalyvaujančių asmenų procesinį elgesį, nukrypti nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, įtvirtintų *CPK 93* straipsnio 1 dalyje.

39. Teisėjų kolegija, vadovaudamasi teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais, sprendžia, kad tokiu atveju, kai dėl antstolio, piktnaudžiaujančio savo teise kreiptis į teismą dėl *CPK 593* straipsnio 2 dalyje nustatytų pareiškimų nagrinėjimo, veiksmų vykdymo proceso šalys nepagrįstai patyrė bylinėjimosi išlaidų, turėtų būti taikoma *CPK 93* straipsnio 4 dalyje įtvirtinta išimtis, kuri teismui leidžia nukrypti nuo bendrųjų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgiant į šalių procesinį elgesį. Toks aiškinimas, teisėjų kolegijos vertinimu, neprieštarauja įstatymo leidėjo tikslui ir siekiui, nurodytam šios nutarties 28, 31 punktuose, ir atitinka civilinio proceso tikslus.

40. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į pirmiau šioje nutartyje pateiktus išaiškinimus dėl šios teisės normos taikymo (šios nutarties 30, 31, 34, 35, 39 punktai), neįžvelgia aplinkybių, dėl kurių teismui kiltų pagrįstų abejonių dėl *CPK 593* straipsnio 5 dalies atitikties *Konstitucijai* ir atsirastų būtinumas dėl to kreiptis į Konstitucinį Teismą, todėl suinteresuoto asmens filialo Lietuvoje prašymas kreiptis į Konstitucinį Teismą atmestinas.

Dėl CPK 593 straipsnio 5 dalies taikymo nagrinėjamu atveju

41. Nagrinėjamu atveju antstolis į teismą kreipėsi su pareiškimu, prašydamas skirti skolininkės (suinteresuoto asmens) filialo Lietuvoje direktoriui baudą už antstolio reikalavimų nevykdymą. Šio klausimo nagrinėjimas, remiantis *CPK 593* straipsnio 2 dalimi, priskirtinas išimtinai teismo kompetencijai.

42. Apeliacinės instancijos teismas, palikdamas nepakeistą pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria minėtas antstolio pareiškimas atmestas, priteisė iš antstolio skolininkės filialui Lietuvoje ir valstybei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

43. Antstolis kasaciniame skunde teigia, kad apeliacinės instancijos teismas, priteisdamas iš jo bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, pažeidė *CPK 593* straipsnio 5 dalį.

44. Teisėjų kolegija, vadovaudamasi šios nutarties 30, 31, 34, 35 39 punktuose pateiktais išaiškinimais, sutinka su nurodytais kasacinio skundo argumentais.

45. Minėta, remiantis *CPK 593* straipsnio 5 dalimi, nagrinėjant pareiškimus dėl baudų skyrimo *CPK VI* dalyje nustatytais atvejais vykdymo proceso šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos. Tokių išlaidų atlyginimas, kaip išaiškinta šioje nutartyje (žr. šios nutarties 39 punktą), vykdymo proceso šalims galėtų būti iš antstolio priteisiamas tokiu atveju, jeigu būtų nustatytas antstolio piktnaudžiavimas teise kreiptis į teismą dėl *CPK 593* straipsnio 2 dalyje nustatyto klausimo nagrinėjimo.

46. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad nagrinėjamoje byloje teismai nenustatė antstolio piktnaudžiavimo teise kreiptis į teismą, sprendžia, jog apeliacinės instancijos teismas, priteisdamas iš antstolio suinteresuoto asmens filialui Lietuvoje šio patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, netinkamai taikė CPK 593 straipsnio 5 dalį. Dėl šios priežasties ši apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis naikintina ir klausimas išspręstas. **Naujosmės** – netenkinamas suinteresuoto asmens filialo Lietuvoje prašymas priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 3 dalis).

47. Teisėjų kolegija taip pat sutinka su antstolio kasaciniame skunde nurodytais argumentais dėl to, kad iš jo nepagrįstai priteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimas valstybei.

48. Teisėjų kolegija pažymi, kad, remiantis CPK 593 straipsnio 5 dalimi, neatlygintinos tik vykdymo proceso šalių bylinėjimosi išlaidos. Ši teisės norma nenustato, kad taip pat neatlygintinos turėtų būti valstybės patirtos išlaidos, susijusios su bylos nagrinėjimu (CPK 79 straipsnio 1 dalis, 88 straipsnio 1 dalis). Be to, nei CPK 593 straipsnis, nei kitos vykdymo procesą reglamentuojančios teisės normos nenustato tvarkos, kaip valstybei turėtų būti atlyginamos išlaidos, susijusios su bylos dėl vykdymo procese kylančių klausimų nagrinėjimu. Dėl šios priežasties tokiais atvejais taikytinos bendrosios bylinėjimosi išlaidų atlyginimą valstybei reglamentuojančios teisės normos.

49. Bylinėjimosi išlaidų atlyginimą valstybei reguliuoja CPK 96 straipsnis. Pagal šio straipsnio 2 dalį, jeigu ieškinys atmestas, bylinėjimosi išlaidos išieškamos į valstybės biudžetą iš ieškovo, kuris nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo neatleistas. Remiantis CPK 96 straipsnio 5 dalimi, teismas gali nukrypti nuo šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo valstybei taisyklių, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos.

50. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad, minėta, CPK 593 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti klausimai yra vykdymo proceso klausimai, kuriuos privaloma spręsti teismo tvarka ir antstolis neturi kitokios pasirinkimo galimybės, sprendžia, kad antstolis, kreipdamasis į teismą su pareiškimu pagal CPK 593 straipsnio 2 dalį, yra atleistas nuo bylinėjimosi išlaidų atlyginimo valstybei. Toks aiškinimas, teisėjų kolegijos vertinimu, atitinka CPK 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus civilinio proceso principus. Byloje nenustačius antstolio piktnaudžiavimo kreipiantis į teismą su pareiškimu dėl baudos skyrimo, taip pat nėra teisinio pagrindo taikyti CPK 96 straipsnio 5 dalį.

51. Dėl nurodytų priežasčių taip pat naikintina apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis, kuria iš antstolio valstybei priteistas išlaidų, susijusių su bylos nagrinėjimu teisme, atlyginimas, ir šios valstybės patirtos išlaidos apmokamos iš valstybės biudžeto lėšų (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 3 dalis).

52. Teisėjų kolegija atmets atsiliepime į kasacinį skundą nurodytus argumentus, kad CPK 593 straipsnio 5 dalis netaikytina bylinėjimosi išlaidoms, patirtoms bylą nagrinėjant kasaciniame teisme. Nagrinėjamu atveju, minėta, teisminis procesas prasidėjo antstolui kreipiantis į pirmosios instancijos teismą su pareiškimu, patenkančiu į CPK 593 straipsnio 2 dalies reguliavimo sritį. Antstolis, nesutikdamas su pirmosios instancijos teismo priimtu procesiniu sprendimu, remdamasis CPK 334 straipsnio 1 dalimi, 340 straipsnio 1 dalimi, 593 straipsnio 6 dalimi, turėjo teisę tokį procesinį sprendimą skųsti. Pirmosios instancijos teismo procesinio sprendimo pagrįstumo ir teisėtumo tikrinimas apeliacine tvarka, o apeliacinės instancijos teismo – kasacine tvarka yra proceso, prasidėjusio dėl CPK 593 straipsnio 2 dalyje nustatyto pareiškimų nagrinėjimo, sąlyga. Dėl šios priežasties CPK 593 straipsnio 5 dalies norma, kad vykdymo proceso šalių bylinėjimosi išlaidos, patirtos dėl CPK 593 straipsnio 2 dalyje nurodytų pareiškimų nagrinėjimo neatlyginamos, taip pat taikytina ir kasaciniame teisme patirtoms bylinėjimosi išlaidoms. Priešingi suinteresuoto asmens filialo Lietuvoje argumentai yra teisiškai nepagrįsti.

53. Kiti byloje dalyvaujančių asmenų argumentai, atsižvelgiant į pirmiau teisėjų kolegijos pateiktus išaiškinimus ir motyvus, neturi teisinės reikšmės bylos rezultatui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

54. Remiantis šioje nutartyje pateiktais kasacinio teismo išaiškinimais taip pat neatlygintinos bylos dalyvių ir valstybės patirtos išlaidos, susijusios su šio kasacinio skundo nagrinėjimu kasaciniame teisme.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos *civilinio proceso kodekso* 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Panaikinti Šiaulių apygardos teismo 2018 m. lapkričio 26 d. nutarties dalį, kuria iš pareiškėjo antstolio Andriaus Liaškovo priteista skolininkės atvirosios akcinės bendrovės Minsko traktorių gamyklos filialui Lietuvoje (j. a. k. 304067647) 1575,39 Eur ir valstybei 8,25 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Kitą Šiaulių apygardos teismo 2018 m. lapkričio 26 d. nutarties dalį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrasaitė-Balynienė

Andžej Maciejevski

Sigita Rudėnaitė

Paminėta tekste:

Suskleisti

Bylos:

17/01 Dėl kreditoriaus teisių gynimo

3K-3-270/2011 Dėl baudos skyrimo už antstolės reikalavimo nevykdymą

2S-2495-340/2014 2S-2495-340/2014

2T-54-370/2016 Dėl prašymo pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikos teritorijoje Stokholmo Arbitražo 2006 m. gegužės 31 d. sprendimą arbitražo byloje

3K-3-314-378/2017 Dėl permokos už įsigytas gamtines dujas priteisimo

3K-3-193-969/2018 Dėl nuostolių, atsiradusių neturint galimybės naudotis patalpomis, kurios užimtos bankrutuojančiai įmonei priklausančiu turto, atlyginimo priskyrimo bankroto administravimo išlaidoms

3K-3-417-421/2018 Dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių, kokios profesinės sąjungos laikomos veikiančiomis darbdavio lygmeniu, ir proceso teisės normų, nustatančių, kas gali būti atsakovu

Teisės aktai:

Į paiešką

1 iš 1 rezultato

Ieškoti dokumente

Nauja! X

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Antroji knyga. Asmenys

2.53 str. Juridinio asmens filialas

2.54 str. Juridinio asmens filialo nuostatai

Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas

9 str. Teismo pagalba arbitražo procese

41 str. Arbitražo teismo sprendimo įsiteisėjimas ir vykdymas

50 str. Arbitražo teismo sprendimo panaikinimo pagrindai ir tvarka

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Trečioji knyga. Šeimos teisė

3.183 str. Tėvų valdžios apribojimo prašymų nagrinėjimas

Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo pakeitimo įstatymas

15 str.

Lietuvos Respublikos Konstitucija

30 str. [Asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą.]

109 str. [Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.]

110 str. [Teisėjas negali taikyti įstatymo, kuris prieštarauja Konstitucijai.]

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas

2 str. Civilinio proceso tikslai

3 str. Bylų nagrinėjimas pagal galiojančią teisę

7 str. Proceso koncentracija ir ekonomiškumas

18 str. Teismo sprendimo, nutarties, įsakymo ir nutarimo privalomumas

79 str. Bylinėjimosi išlaidos

88 str. Išlaidos, susijusios su bylos nagrinėjimu

92 str. Išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, apmokėjimas

93 str. Bylinėjimosi išlaidų paskirstymas

96 str. Bylinėjimosi išlaidų atlyginimas valstybei

334 str. Teisė paduoti atskirąjį skundą

340 str. Įsiteisėjusių teismo sprendimų ir nutarčių peržiūrėjimas kasacine tvarka

346 str. Įsiteisėjusių teismo sprendimų, nutarčių peržiūrėjimo kasacine tvarka pagrindai

359 str. Kasacinio teismo teisės

585 str. Antstolio reikalavimų privalomumas

593 str. Pareiškimų teismui nagrinėjimas vykdymo proceso metu

634 str. Antstolio atliekami procesiniai veiksmai

645 str. Skolininko pareiga pateikti informaciją apie turimą turtą

Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso patvirtinimo“

359 str. Atstovavimas

362 str. Bylos nagrinėjimas kasacinės instancijos teismo posėdyje

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos

1.5 str. Teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų taikymas

1.21 str. Užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų atstovybėms ir filialams taikytina teisė

Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas

2 str. Antstolis

3 str. Antstolių veiklos principai

22 str. Antstolio teisė gauti informaciją

Dėl Antstolių profesinės etikos kodekso paskelbimo

3 str.

Lietuvos Respublikos ūkio subjektų, perkančių–parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas

Į paiešką 1 iš 1 rezultato

ieškoti dokumente

Nauja! X